

ICJ Norge
v/Terje Einarsen
E-post: terje.einarsen@uib.no

Bergen/Oslo, 25. oktober 2020

Justiskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo
E-post: justis@stortinget.no

Høringsuttalelse fra ICJ Norge til:

«Representantforslag om ratifikasjon av tillegg til Roma-vedtektene om straffeforfølgelse av folkerettsstridig angrepskrig og kriminalisering av folkerettsstridig angrepskrig i norsk straffelov (Dokument 8:63 S (2019-2020))»

ICJ Norge viser til at Justiskomiteen gjerne vil motta korte skriftlige innspill til ovennevnte sak.

ICJ Norge vil gjerne takke Justiskomiteen for at sivilsamfunnet og andre interesserte er gitt anledning til skriftlige innspill i denne viktige saken om å fremme rettsstat og fredelig internasjonal konfliktløsning som alternativ til bruk av væpnet makt i internasjonale relasjoner.

Det er fortsatt vårt syn at Norge bør ratifisere Kampala-tillegget i Roma-vedtektene om straffeforfølgelse av folkerettsstridig angrepskrig ved Den Internasjonale Straffedomstolen i Haag (ICC) og kriminalisere folkerettsstridig angrepskrig i den norske straffeloven. ICJ Norge viser til sitt tidligere innspill til Justiskomiteen av 20. februar 2020, hvor ICJ Norge uttrykte sin støtte til forslaget og anmodet om en høring før Stortinget treffer vedtak i saken.

I hovedsak kan ICJ-Norge også slutte seg til den begrunnelse som er gitt for forslagene i Dokument 8:63 S (2019-2020).

I denne høringsuttalelsen skal bare enkelte argumenter for og imot utdypes noe.

1. Folkerettsstridig angrepskrig er en folkerettslig forbrytelse som må motarbeides

Formålet med kriminalisering og straffeforfølgelse av folkerettsstridig angrepskrig er preventivt, å motvirke aggresjon i internasjonale relasjoner og rettsstridig bruk av aggressiv væpnet

makt mot en stat og dens befolkning.

Forbudet mot slik maktbruk er en bærende søyle i FN-pakten og målsetningen om fredelig internasjonalt samarbeid mellom folk og nasjoner. Det har også siden Nürnberg-oppgjøret etter annen verdenskrig vært bred folkerettslig enighet om at det prinsipielt gjelder et direkte personlig straffansvar for militære og sivile ledere i sentrale posisjoner som planlegger, forbereder, iverksetter eller utfører en alvorlig aggresjonshandling. I Kampala-tillegget (Roma-vedtektene artikkel 8 *bis*) er de relevante handlinger kvalifisert til kun å gjelde aggresjonshandlinger «som ved sin karakter, alvorlighet og omfang» representerer «en klar krenkelse av FN-pakten».

ICJ Norge kan vanskelig se at en medlemsstat til FN-pakten har legitim grunn til å motarbeide dette viktige formålet. Hvordan formålet best skal ivaretas kan naturligvis diskuteres.

Kriminalisering og straffeforfølgelse av alvorlige forbrytelser ved uavhengige domstoler er en velprøvd metode med godt dokumenterte effekter for å forhindre og motvirke et enda større omfang av slike forbrytelser. Det finnes ingen seriøse politikere, heller ikke i Norge, som mener at fredelig bygging og vedlikehold av demokrati, rettsstat og menneskerettigheter kan skje uten bruk av kriminalisering av og sanksjoner mot grove brudd på samfunnets normer. Det er blant annet nødvendig som beskyttelse mot rettsstridig vold.

Kriminaliseringen av folkerettsstridig angrepskrig i Roma-vedtektene slik de nå lyder, er i samsvar med denne metode for preventiv virkning. Den representerer samtidig et forsøk på å bygge videre på rettsstatens fundament i internasjonale relasjoner. Den internasjonale straffedomstolen (ICC) er ved siden av Folkerettsdomstolen («International Court of Justice») viktige ledd i den internasjonale rettsstatsbyggingen. Domstolene i Haag er sammen med en rekke andre tiltak et forsøk på å sivilisere internasjonale relasjoner som alternativ til voldelig konfliktløsning og anarki hvor den sterkeste stat kan dominere en annen ved hjelp av trusler og voldsbruk.

Som ICJ Norge understreket i sitt innspill 20. februar 2020, er det viktigere enn noen gang å motarbeide pågående forsøk på oppløsning av de rettsstatlige og folkerettslige normer og institusjoner som det internasjonale samfunn har utviklet siden annen verdenskrig. ICJ Norge viser blant annet til USAs usaklige, gjentakende og skadelige angrep på ICC som institusjon og personell som arbeider ved domstolen, senest gjennom økonomiske sanksjoner, se [her](#) og [her](#).

Norge har tradisjonelt vært en god støttespiller for ICC som en «sterk, uavhengig og effektiv institusjon», som understreket av utenriksminister Ine Eriksen Søreide i et innlegg i Aftenposten 17. juli 2018, referert i Dokument 8:63 S (2019-2020) s. 4.

ICJ Norge mener at norsk ratifikasjon av tillegget om folkerettsstridig angrepskrig, som 26 andre europeiske stater og de fleste NATO-land allerede har ratifisert, vil være et viktig folkerettslig

bidrag. Det vil sende et klart signal til hele det internasjonale samfunn når Norge fra 2021 skal ta sete i FNs sikkerhetsråd. Det inkluderer andre medlemmer av Sikkerhetsrådet som ikke har ratifisert Roma-vedtektene, til tross for at Sikkerhetsrådet skal arbeide for fred og sikkerhet og er gitt kompetanse til å henvise mulige tilfeller av folkerettsstridig angrepskrig til ICC. Denne selvmotsigelsen, som gjelder for de tre faste medlemmer Kina, Russland og USA, bør Norge unngå hva gjelder folkerettsstridig angrepskrig.

2. Ratifikasjon og kriminalisering er til Norges fordel

At Norge ratifiserer tillegget om folkerettsstridig angrepskrig gjør det mulig at et angrep på Norge kan etterforskes ved ICC uten henvisning fra Sikkerhetsrådet. Det ligger i sakens natur at Sikkerhetsrådet mest sannsynlig vil være paralyisert av veto-retten ved et statlig angrep på Norge. Hvis Norge ikke selv har ratifisert tillegget, vil angrepet på Norge ikke kunne etterforskes av domstolen, jf. Roma-vedtektene art. 121 nr. 5.

Slik jurisdiksjonsreglene per i dag er utformet, kreves det ved statlig henvisning eller etterforskning på eget initiativ ved ICCs påtalemyndighet også at den angripende stat er medlem av Roma-vedtektene og ikke har erklært seg ut av ansvaret på forhånd, jf. Roma-vedtektene art. 15 bis nr. 4. Den nærmere tolkning av jurisdiksjonsreglene på dette punkt har for øvrig vært noe omstridt blant stater og folkerettseksperter.

Hvis de fleste medlemsstater ratifiserer tillegget (1/3 av medlemsstatene har ratifisert per i dag), så kan det ikke utelukkes at det kan bli aktuelt å fjerne de særlige jurisdiksjonsbegrensninger slik at enhver aggressivt angripende stats ledere i fremtiden kan risikere å bli etterforsket ved ICC enten staten er medlem av Roma-vedtektene eller ikke. Da vil ICC kunne bli et enda mer slagkraftig verktøy for å tøyte aggresjon. Det vil samtidig bringe aggresjonsforbrytelsen på linje med folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og krigsforbrytelser begått på en medlemsstats territorium. Det samsvarer med alminnelige folkerett at en stat har jurisdiksjon over forbrytelser begått på eget statsterritorium og derfor også kan delegere straffeforfølgelse til en internasjonal straffedomstol som er basert på prinsippet om rettferdig rettergang.

Utenriksminister Ine Søreide Eriksen har i brev til Justiskomiteen av 28. februar 2020 argumentert for at usikkerhet om hvilke handlinger domstolen i praksis vil anse å være omfattet av aggresjonsforbrytelsen, taler for at Norge bør «se an ICCs eventuelle anvendelse og tolking av straffebudet, før Norge ratifiserer».

Etter ICJ Norges oppfatning er dette ikke noe godt argument mot norsk ratifikasjon. Folkerettsstridig angrepskrig er definert i Roma-vedtektene art. 8 bis og åpner ikke for mer usikkerhet om tolkning og anvendelse enn forbrytelser som folkemord og forbrytelser mot

menneskeheten. Det er ordinært at det vil oppstå rettsanvendelsesspørsmål ved en domstol som må avklares gjennom de saker som bringes inn for domstolen. ICJ Norge har dessuten vanskelig for å se at det er grunnlag for mistillit til domstolens avgjørelser på generelt grunnlag, selv om det er naturlig at dens avgjørelser alltid vil være mer eller mindre omstridt tatt i betraktning folkerettslige forbrytelsers karakter og at det kan være statsledere som etterforskes og tiltales.

Dersom enhver stat skulle følge den linje som utenriksministeren her forfekter, inklusive Norge i andre sammenhenger, ville internasjonalt samarbeid og fredelig konfliktløsning ved internasjonale domstoler aldri ha kommet i gang, mens ny felles normutvikling og institusjonsbygging ville stoppe opp. I realiteten betyr utenriksministers syn at Norge ikke kan ratifisere tillegget om folkerettsstridig angrepskrig, fordi det per definisjon alltid vil være rettsspørsmål som ikke vil være tilstrekkelig avklart.

Når det gjelder fordeler ved kriminalisering av folkerettsstridig angrepskrig i norsk strafferett, viser ICJ Norge til begrunnelsen som er gitt i Dokument 8:63 S (2019-2020). Siden det der (på s. 4) er vist til et arbeid ved undertegnede Terje Einarsen i boken *Integritet og ære – Festskrift til Henry J. Mæland*, Gyldendal Norsk Forlag, 2019, s. 45-69, vedlegges dette arbeidet til Justiskomiteens orientering.

Vedlegg: Aggresjonsforbrytelsen – en glemt forbrytelse i norsk rett? (PDF-fil identisk med artikkelen i boken, med unntak sidenummerering).

På vegne av ICJ Norge:

Sign.
Juni Solbrække
Daglig leder og styremedlem

Sign.
Terje Einarsen
Styreleder